

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 316/2023-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Václavom Sosnom, Námestie slobody 2, Skalica, proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave č. k. 23 Co 59/2018-273 z 26. novembra 2018 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 44/2022 z 24. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 23 Co 59/2018-273 z 26. novembra 2018 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1 Cdo 44/2022 z 24. januára 2023. Navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a zaviazať najvyšší súd k povinnosti náhrady trov konania vzniknutých sťažovateľovi v konaní pred ústavným súdom.

2. Z iniciatívy sťažovateľa ako žalobcu sa na Okresnom súde Skalica (ďalej len „okresný súd“) viedlo konanie o vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Po tom, čo bolo konanie právoplatne skončené v merite veci, okresný súd rozhodoval o trovách konania, pričom uznesením zo 6. februára 2018 rozhodol tak, že žiadnej zo strán sporu nepriznal nárok na ich náhradu.

3. Na odvolanie žalovanej krajský súd napadnutým uznesením zmenil uznesenie súdu prvej inštancie tak, že žalovanej priznal voči sťažovateľovi právo na náhradu trov prvoinštančného konania a odvolacieho konania v plnej výške. Krajský súd vychádzal (na rozdiel od okresného

súdu) z názoru, že „žalovaná mala v konaní plný úspech a neexistovali dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by odôvodňovali nepriznanie náhrady trov konania žalovanej“.

4. Sťažovateľ podal proti uzneseniu krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť založil na § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), dôvodiac nedostatočným odôvodnením, a na § 421 ods. 1 CSP, pretože podľa jeho názoru „odvolací sud založil svoje rozhodovanie na nesprávnom predpoklade, že v konaní nie sú okolnosti hodné osobitného zreteľa, ktoré by opodstatňovali nepriznanie náhrady trov konania žiadnej zo strán“.

5. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa odmietol ako procesne neprípustné podľa § 447 písm. c) CSP, pretože bol toho názoru, že rozhodnutie o trovách konania nie je rozhodnutím odvolacieho súdu vo veci samej ani rozhodnutím, ktorým sa konanie (o veci vymedzenej žalobou) končí. Toto rozhodnutie bolo na základe ústavnej sťažnosti sťažovateľa zrušené nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 294/2021 z 10. februára 2022 a vec bola vrátená krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie. Ústavný súd poukázal na to, že uznesenie odvolacieho súdu o nároku na náhradu trov konania je potrebné v zmysle uvádzanej vety k § 420 CSP považovať za rozhodnutie, ktorým sa konanie končí (I. ÚS 275/2018), a v takom prípade je dovolanie prípustné. Najvyšší súd preto pochybil pri posudzovaní otázky prípustnosti dovolania.

6. Najvyšší súd tak znovu rozhodoval o dovolaní sťažovateľa a napadnutým uznesením ho opätovne odmietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov sú z ústavného hľadiska neudržateľné, arbitrárne a nepreskúmateľné, pretože sú príliš formalistické a nie sú náležite odôvodnené. Napadnuté rozhodnutia necitlivo aplikujú text zákonných ustanovení spôsobom, ktorý vedie k zjavne nespravodlivému zásahu do práv sťažovateľa.

8. Napadnutému rozhodnutiu krajského súdu sťažovateľ vyčíta, že opomína závažné okolnosti hodné osobitného zreteľa, ktoré predtým jasne, zrozumiteľne a presvedčivo popísal okresný súd vo svojich rozhodnutiach. Krajský súd vychádzal z ničím nepodloženého predpokladu, že sťažovateľovi údajne nič nebránilo v tom, aby uzavrel dohodu o vyporiadaní BSM. Táto úvaha je však od základu nesprávna a nemá žiadnu oporu vo vykonanom dokazovaní, keďže ignoruje fakt, že jediný návrh dohody bol pre sťažovateľa nápadne nevýhodný. S odvolacou argumentáciou sťažovateľa opodstatňujúcou záver o tom, že náhrada trov konania nemala byť priznaná žiadnej zo strán sporu sa krajský súd náležite nevysporiadal, a k závažným okolnostiam hodným osobitného zreteľa nezaujal žiadne stanovisko. Krajský súd úplne ignoroval skutočnosť, že vznik sporu nezavinil sťažovateľ, ale žalovaná; že sťažovateľ nebol v plnom rozsahu neúspešný (súd mu na základe rozhodnutia priznal určité majetkové práva); a že daroval žalovanej finančnú čiastku na kúpu následne spoločne užívaného bytu, pričom postoj žalovanej k tejto otázke je v rozpore s dobrými mravmi.

9. Vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu sťažovateľ namieta, že ani v poradí v druhom rozhodnutí o jeho dovolaní sa najvyšší súd nevysporiadal s jeho dovolacími argumentmi. Obmedzil sa iba na strohé konštatovanie, že v danom prípade nie sú splnené podmienky

na prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP. Sťažovateľ je však naopak toho názoru, že tieto splnené boli, a ak najvyšší súd odmietol jeho dovolanie, porušil práva sťažovateľa. Najvyšší súd prejavil nadmerný formalizmus tým, že sa náležite nezaoberal dovolacími argumentmi sťažovateľa a pri svojom rozhodovaní nijako nezohľadnil zjavnú neprimeranosť a nesprávnosť napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa napadnutým uznesením krajského súdu

10. Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu krajského súdu sa argumentácia sťažovateľa zameriava na jeho ústavnú neudržateľnosť pre absenciu náležitého odôvodnenia a pre nesprávne právne posúdenie veci.

11. Sťažovateľ predmetné námietky subsumovateľné pod vadu zmätočnosti spočívajúcu v porušení práva na spravodlivý proces a vadu nesprávneho právneho posúdenia veci vzniesol aj v podanom dovolaní smerujúcom proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 CSP. Napokon ani netvrdil, že niektorú z jeho námietok nemohol uplatniť v dovolacom konaní.

12. Keďže v rámci uplatnenej dovolacej právomoci sa najvyšší súd dovolacími námietkami vznesenými sťažovateľom (totožnými s tými, ktoré predostiera v ústavnej sťažnosti) zaoberal, je vo vzťahu k časti ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti napadnutému rozsudku krajského súdu, vylúčená právomoc ústavného súdu (obdobne IV. ÚS 468/2018, IV. ÚS 503/2021, IV. ÚS 245/2022). Z týchto dôvodov ústavný súd odmietol túto časť ústavnej sťažnosti pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa napadnutým uznesením najvyššieho súdu

13. Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje, že otázka posúdenia, či v konkrétnej veci sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí v rámci takého konania do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, nie do právomoci ústavného súdu, ktorý nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inšinciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov. Je preto vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, alebo formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010).

14. Ústavný súd tak zameral svoju pozornosť na to, či najvyšší súd pri opätovnom rozhodovaní o dovolaní sťažovateľa po tom, ako bolo jeho skoršie rozhodnutie zrušené, ústavne akceptovateľným spôsobom vysvetlil dôvody svojho rozhodnutia, a teda či účinky jeho dovolacej právomoci boli zlučiteľné s právom strany sporu na prístup k súdu a súčasne či zo strany

najvyššieho súdu došlo k splneniu požiadaviek kladených na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia, a to so zreteľom na už uvedené východiská a možnosti ústavného prieskumu napadnutého uznesenia.

15. Ústavný súd z obsahu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu zistil, že najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľa podľa § 447 písm. f) CSP. Poukázal pritom na zjednocujúce stanovisko najvyššieho súdu sp. zn. R 2/2016, ktoré bolo dovolacím senátom najvyššieho súdu považované za aktuálne aj v čase vydania napadnutého uznesenia. Ústavný súd však vo svojej judikatúre (napr. IV. ÚS 314/2020, I. ÚS 116/2020, I. ÚS 388/2021, I. ÚS 145/2023) už opakovane vyslovil, že sa s uvedeným právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, pričom v tomto smere považuje za potrebné doplniť, že aktuálnosť stanoviska po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy dovolania je potrebné chápať v tom zmysle, že pokiaľ rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP. Znamená to, že stratilo význam vyčleňovanie z tejto kategórie „inej vady konania“ podľa predchádzajúcej právnej úpravy a taká vada, pokiaľ má znaky uvedené v predchádzajúcej vete, zakladá prípustnosť dovolania podľa dotknutého (v nej označeného) ustanovenia. Včlenením do textu zákona formulácie o práve na spravodlivý proces sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale, naopak, sprísnilo (IV. ÚS 314/2020). Príliš striktné a prehnane reštriktívne chápanie druhej vety zjednocujúceho stanoviska R 2/2016 teda znamená, že dovolací súd nepodrobuje meritórnemu dovolaciemu prieskumu ani rozhodnutia, ktorých vady podľa názoru ústavného súdu dosahujú ústavnú relevanciu (m. m. II. ÚS 120/2020).

16. V aktuálne posudzovanom prípade k takému striktnému, resp. reštriktívnemu chápaniu nedošlo, keďže najvyšší súd po preskúmaní uznesenia krajského súdu považoval jeho odôvodnenie za dostatočné a v tomto smere (v bode 19 napadnutého uznesenia, pozn.) poukázal na konkrétne body uznesenia krajského súdu (body 14 a 15 uznesenia krajského súdu, pozn.), v ktorých tento dostatočne a preskúmateľne vysvetlil všetky skutočnosti rozhodujúce pre posúdenie priznania nároku na náhradu trov konania žalovanej a neexistenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa podľa § 257 CSP. V tejto súvislosti citoval z odôvodnenia uznesenia krajského súdu, ktorý svoje rozhodnutie založil na tom, že v merite veci okresný súd rozhodol v súlade s návrhom žalovanej, čo je v rozpore s tvrdením, že žiadna zo strán nemala plný úspech vo veci. Zohľadnil fakt, že žalovaná mala nárok na zaplatenie vyššej sumy od žalobcu, ale prihliadol na jej návrh. Odvolací súd poukázal i na okolnosti, ktoré viedli k súdnemu konaniu, a to, že po rozvoze sa sťažovateľ so žalovanou dohodli na vyporiadaní BSM, avšak táto dohoda bola absolútne neplatná pre nedostatok formy vyžadovanej zákonom. Nič im nebránilo uvedenú dohodu uzatvoriť v tom istom znení v súlade so zákonom. Sťažovateľ sa nechcel dohodnúť na pôvodnom usporiadaní z dôvodu, že BSM chcel vysporiadať spôsobom priaznivejším pre neho, s čím však ani pred súdom neuspel. V súdom konaní vyšlo najavo, že sťažovateľ nemal nárok žiadať od žalovanej vyplatenie sumy 22 000 eur, naopak, v zmysle zákona mal dostať ešte menej, ako mu bolo prisúdené v rozsudku, avšak súd prvej inštancie prihliadol práve na návrh žalovanej. V konečnom dôsledku tak bolo o vyporiadaní BSM rozhodnuté v zmysle pôvodnej ústnej dohody rozvedených manželov. Z odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu tak bolo podľa najvyššieho súdu zrejmé, na základe akých skutočností dospel odvolací súd k záveru, že v danej veci nie sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie trov konania žiadnej zo strán sporu v zmysle § 257 CSP.

Nemožno sa teda stotožniť s argumentáciou sťažovateľa o arbitrárnosti, namietaného rozhodnutia, a to aj napriek nesúhlasu ústavného súdu s časťou jeho odôvodnenia, ktorú podrobil kritike (bod 16).

17. Ani námietka o nedostatočnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia nie je na mieste. Hoci sa závery najvyššieho súdu opierajú o pomerne stručné odôvodnenie (nadväzujúce na závery krajského súdu), možno ho považovať za výstižné a dostatočné na to, aby z neho bolo možné zistiť dôvody, ktoré viedli najvyšší súd k prijatiu svojho rozhodnutia. To v plnej miere zodpovedá skutočnosti, že ide o odôvodnenie rozhodnutia, ktoré reaguje na skutočnosti podstatné pre posúdenie splnenia zákonných predpokladov prípustnosti dovolania a následného posúdenia jeho dôvodnosti, a to napriek výroku o odmietnutí dovolania, ktorý z dôvodu meritórneho posúdenia dovolania zodpovedá skôr rozhodnutiu o zamietnutí dovolania podľa § 448 CSP. Formálny nedostatok v procesnej forme odmietnutia dovolania namiesto jeho zamietnutia však nemá pre sťažovateľa relevanciu zásahu do jeho základného práva na súdnu ochranu, resp. spravodlivé súdne konanie; inak povedané z pohľadu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu nie je rozhodujúce, či najvyšší súd uznesením dovolanie odmietne, alebo rozsudkom dovolanie zamietne, pretože výsledok spočívajúci v neúspešnosti dovolateľa je identický.

18. Bez ohľadu na spôsob (formu) rozhodnutia o dovolaní teda najvyšší súd vykonal vecný prieskum rozhodnutia odvolacieho súdu zameraný na jeho kvalitu, resp. eventuality výskyt arbitrárnosti (bod 16 tohto odôvodnenia), čo je pre ústavný súd podstatné. Už uvedený pomerne všeobecný charakter záverov najvyššieho súdu je odrazom i dovolacej argumentácie sťažovateľa. Preto ústavný súd posúdil rozhodnutie najvyššieho súdu ako ústavne udržateľné. Je potrebné zdôrazniť, že ústavný súd nepreskúmava skutkové a právne závery súdov do dôsledkov ich absolútnej správnosti, ale podľa parametrov ústavnej udržateľnosti, a to z hľadiska základného práva, ktorého porušenie je vo veci namietané. Nie je teda úlohou ústavného súdu, aby v prípade takej (ústavnej) udržateľnosti komplexne nahrádzal rozhodovanie všeobecného súdu.

19. S ohľadom na argumentáciu sťažovateľa však ústavný súd nad rámec už uvedeného dodáva, že aplikácia § 257 CSP je možná výlučne v tom prípade, ak všeobecný súd dospeje k záveru, že v okolnostiach danej veci dôvody osobitného zreteľa skutočne a bezvýhradne existujú. Vymedzenie obsahu tohto právneho pojmu je úlohou všeobecných súdov, a to vždy so zreteľom na kontext v konkrétne posudzovanej veci. Vzhľadom na to ústavnému súdu neprináleží posudzovať existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa na aplikáciu daného ustanovenia, pretože ide o nezávislé diskrečné oprávnenie všeobecných súdov. Musí ísť o výnimočný prípad, ktorý má byť v rozhodnutí všeobecného súdu riadne a presvedčivo odôvodnený (I. ÚS 54/2019).

20. Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že námietky sťažovateľa nesignalizujú takú priamu príčinnú súvislosť s možným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol vysloviť ich porušenie. Skutočnosť, že konajúce súdy v napadnutých rozhodnutiach vyslovili právny názor, s ktorým sa sťažovateľ nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o porušení označených práv. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým

a s právnym názorom strán sporu vrátane ich dôvodov a námietok. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť aj v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

21. Keďže ústavná sťažnosť bola ako celok odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľa stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu